

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет дошкільної та спеціальної освіти
Кафедра дошкільної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. завідувача кафедри дошкільної освіти

 доц. Ольга МЕЛЬНИКОВА

“30” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 11 ПРЕВЕНТИВНА ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітня програма	Дошкільна освіта

Робоча програма з навчальної дисципліни **Превентивна педагогічна робота в закладах освіти** для здобувачів вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітня програма Дошкільна освіта

Розробник: **Мельникова Ольга Миколаївна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри дошкільної освіти.
Протокол № 1 від «30» серпня 2023 року

В.о. завідувача кафедри дошкільної освіти

Ольга МЕЛЬНИКОВА

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету дошкільної та спеціальної освіти

Протокол № 1 від «30» серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії
факультету дошкільної та спеціальної освіти

Ольга БУТЕНКО

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н. р. _____ (підпис) (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № ____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	Обов'язкова	Обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	3 кр./90 год.	3 кр./90 год.
Курс	3 курс	3 курс
Семестр	6 сем.	6 сем.
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	3	3
Обсяг годин, у тому числі:	90	90
Аудиторні:	44	10
Лекційні	22	6
Семінарські / Практичні	22	4
Лабораторні	-	
Самостійна робота	40	72
Індивідуальні завдання	6	8
Форма семестрового контролю	Екзамен	Екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета полягає у теоретико-методичному осмисленні виявлення, запобігання та обмеження асоціальних явищ, виокремлення причин дезадаптації серед різних соціальних груп та окремих осіб, забезпеченні умов для формування соціально-позитивної спрямованості особистості, а також зміни й вдосконаленні особистих якостей дитини з порушеннями поведінки і діяльності та створенні умов для розвитку потенційних можливостей таких осіб, активному залученні їх до участі в суспільному житті.

Завдання: *забезпечувати формування загальних та фахових компетентностей:*

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

3. Результати навчання за дисципліною

Очікувані результати навчання:

ПР-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст,

організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми від народження до навчання у школі; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПР-05. Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї освіти.

ПР-06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПР-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПР-11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПР-14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПР-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками.

ПР-26. Вміти розкривати суть та особливості чинників розвитку і формування особистості.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Загальні засади превентивної педагогічної роботи.

Тема 1. Превенція як соціально-педагогічний феномен

Превентивна педагогіка як галузь педагогічного знання та її зв'язок з іншими науками. Становлення і розвиток превентивної педагогіки як науки. Методологічні засади превентивної педагогіки.

Тема 2. Теоретичні аспекти превенції та превентивної діяльності.

Психолого-педагогічна сутність превенції і превентивного виховання. Закономірності превентивного виховання. Зміст і функції превентивної діяльності. Основні напрямки превентивної діяльності. Принципи превентивної діяльності. Превентивна діяльність і моральне виховання особистості. Роль превентивної педагогічної діяльності у формуванні моральних установок дошкільників.

Змістовий модуль 2.

Зміст і методи виховання дітей у соціокультурному середовищі.

Тема 3. Методика організації превентивної діяльності

Специфічні особливості організації процесу виховання дітей з соціальними проблемами. Цілепокладання і мотивація в системі превентивної діяльності. Педагогічна технологія і методи організації превентивної діяльності педагога. Відносини і педагогічна взаємодія в системі «педагог – вихованець» як умова превенції негативних вчинків дітей. Інтерактивні технології як чинник результативності превентивної діяльності з дітьми з відхиленнями у поведінці.

Тема 4. Поведінкові відхилення у дітей

Психолого-педагогічні особливості дітей з поведінковими відхиленнями. Соціально-педагогічні детермінанти відхилень у поведінці дітей. Попередження і подолання негативних проявів у дітей дошкільного віку. Превенція інтернет-залежності дітей і особливості прояву цього феномена. Засоби масової інформації як чинник соціалізації дітей дошкільного віку. Рання профілактика негативних проявів у поведінці дітей дошкільного віку.

Тема 5. Формування превентивного виховного середовища закладу освіти

Сутність превентивного виховного середовища закладу освіти. Соціально-педагогічні детермінанти формування превентивного виховного середовища закладу освіти. Партнерська взаємодія в умовах превентивного виховного середовища закладу освіти. Основні ресурси формування превентивного виховного середовища закладу освіти. Моделювання превентивного виховного простору закладу дошкільної освіти.

Тема 6. Інститути превенції відхилень у поведінці дітей

Сім'я як фактор зародження, розвитку і превенції негативних проявів поведінки дітей. Роль закладу дошкільної освіти у попередженні відхилень у поведінці дітей дошкільного віку. Школа як інститут превенції відхилень поведінки у дітей.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лек	пр	інд	с.р		лек	пр	інд	с.р
Змістовий модуль 1. Загальні засади превентивної педагогічної роботи.										
Тема 1. Превенція як соціально-педагогічний феномен	16	4	4		8	16	2		2	12
Тема 2. Теоретичні аспекти превенції та превентивної діяльності.	12	2	2	2	6	14		2		12
Тема 3. Методика організації превентивної діяльності	16	4	4		8	16	2		2	12
Разом за змістовим модулем 1	44	10	10	2	22	46	4	2	4	36
Змістовий модуль 2. Зміст і методи виховання дітей у соціокультурному середовищі.										
Тема 4. Поведінкові відхилення у дітей	16	4	4	2	6	16	2		2	12
Тема 5. Формування превентивного виховного середовища закладу освіти	14	4	4		6	14		2		12
Тема 6. Інститути превенції відхилень у поведінці дітей	16	4	4	2	6	14			2	12
Разом за змістовим модулем 2	46	12	12	4	18	44	2	2	4	36
Усього годин	90	22	22	6	40	90	6	4	8	72

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-ть годин	
		денна ф. н.	заочна ф. н.
1	Превентивна педагогіка як галузь педагогічного знання та її зв'язок з іншими науками	2	
2	Становлення і розвиток превентивної педагогіки як науки	2	
3	Методологічні засади превентивної педагогіки	2	
4	Психолого-педагогічна сутність превенції і превентивного виховання	2	
5	Теоретичні аспекти превентивної діяльності: зміст, функції,	2	

	напрямки, принципи.		
6	Превентивна діяльність і моральне виховання особистості	2	
7	Методика організації превентивної діяльності	4	2
8	Поведінкові відхилення у дітей	2	
9	Формування превентивного виховного середовища закладу освіти	2	2
10	Інститути превенції відхилень у поведінці дітей	2	
	Всього	22	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-ть годин	
		денна ф. н.	заочна ф. н.
1	Превентивна педагогіка як галузь педагогічного знання та її зв'язок з іншими науками	4	6
2	Становлення і розвиток превентивної педагогіки як науки	4	8
3	Методологічні засади превентивної педагогіки	4	6
4	Психолого-педагогічна сутність превенції і превентивного виховання	4	6
5	Теоретичні аспекти превентивної діяльності: зміст, функції, напрямки, принципи.	4	8
6	Превентивна діяльність і моральне виховання особистості	4	8
7	Методика організації превентивної діяльності	4	8
8	Поведінкові відхилення у дітей	4	6
9	Формування превентивного виховного середовища закладу освіти	4	8
10	Інститути превенції відхилень у поведінці дітей	4	8
	Всього	40	72

8. Індивідуальні завдання

1. Нові підходи у вихованні в епоху Відродження.
2. Попередження негативної поведінки дітей у поглядах педагогів-гуманістів.
3. Гуманістична парадигма виховання як складова методології превентивної педагогіки.
4. Особистісно орієнтована концепція превенції у вихованні.
5. Формування ціннісного ставлення школярів / старших дошкільників до норм і правил поведінки в суспільстві.
6. Педагогічна свобода і відповідальність як найважливіші складові превентивної педагогіки.
7. Педагогічна підтримка як умова попередження відхилень у поведінці дітей.
8. Превенція – запобігання людини від негативних явищ в суспільстві.
9. Превенція як своєчасна допомога дитині у вирішенні життєво важливих проблем.
10. Превентивний компонент у змісті освіти дошкільників / школярів.
11. Гуманізація відносин вихователя і вихованців як умова превенції.
12. Осмислення моральних ситуацій як шлях до попередження асоціальної поведінки.
13. Превентивна діяльність як засіб формування самосвідомості дітей.

14. Потенційні можливості шкільних дисциплін у формуванні у школярів негативного ставлення до асоціальних явищ.
15. Педагогічні ситуації в реалізації принципів превентивної педагогіки.
16. Етапи засвоєння дошкільниками та школярами моральних цінностей.
17. Моральна позиція дошкільника / школяра у системі превентивної діяльності.
18. Формування у дошкільників та школярів прагнення до здорового способу життя.
19. Формування моральної культури школяра (дошкільника).
20. Задоволення потреби в пізнанні як фактор попередження відхилень у поведінці школярів (старших дошкільників).
21. Цілепокладання як елемент превентивної діяльності.
22. Взаємозв'язок цілей, мотивів і потреб як важлива умова превентивної діяльності.
23. Корекція виникаючих труднощів в навчанні і діяльності школярів.
24. Педагогічні технології превентивної діяльності педагога: сутність та етапи.
25. Методи організації діяльності і формування досвіду і позитивних мотивів поведінки вихованців.
26. Тренінг в роботі з дітьми (цілі, вікові показання та обмеження, технологія організації і проведення). Розробка і презентація тренінгу.
27. Конфліктні ситуації в освітньому процесі і вихід з них (навести приклади конфліктних ситуацій з літератури, власного шкільного життя; проаналізувати їх і знайти варіанти їх вирішення; привести приклади виховуючих ситуацій).
28. Розробка тематики та змісту дискусій для школярів з поведінкою, що відхиляється (наприклад: «Злочин і дитина», «Чому люди брешуть?», «Що робити з дитиною, яка порушила закон?», «Чи збігаються думки дітей і дорослих про злочин?», «Як бути з тими, хто вживає наркотики?», «Нецензурна лайка: чому набула такого поширення?», «Чи виправляють дітей колонії?», «Як залишитися непереможеним?» та ін.). (Здійснення презентації однієї з тем.)
29. Гуманізація відносин в системі «педагог – дитина з девіантною поведінкою».
30. Техніка і механізми спілкування в процесі превентивної діяльності.
31. Педагогічний такт і авторитет педагога в превентивній педагогіці.
32. Особливості психолого-педагогічної роботи з нестандартною дитиною.
33. Педагогічні причини поведінки дітей.
34. Педагогічні умови пропедевтики невдач дитини в дитинстві.
35. Шкідливі звички дитини і їх профілактика.
36. Комп'ютеризація та її вплив на людину.
37. Загальна характеристика інтернет-залежності: основні ознаки і причини виникнення.
38. Визначте особливості ресурсного забезпечення вашого закладу освіти на даному етапі формування превентивного виховного середовища.
39. Вплив авторитарного стилю відносин в родині на асоціальну поведінку дітей.
40. Насильство в сім'ї як передумова виникнення відхилень у поведінці дітей.
41. Кризові моменти в родині і превенція їх розвитку.
42. Роль сімейних традицій у попередженні відхилень у поведінці дітей.
43. Особистісно-орієнтоване виховання як технологія попередження негативних проявів поведінки у дошкільників
44. Почуття захищеності та успішна соціальна адаптація новачків ЗДО як передумови виникнення відхилень у поведінці дітей дошкільного віку.
45. Школа як соціальний інститут: визначення, функції та роль в сучасному освітньому і виховному процесі.
46. Управління процесом превентивної діяльності в сучасній школі.
47. Карта психологічного супроводу розвитку дитини дошкільного віку – від адаптації до готовності до школи.

9. Методи навчання

Програма побудована згідно з «Положенням про кредитно-трансферну накопичувальну систему організації навчального процесу в Уманському державному педагогічному університеті

імені Павла Тичини» (затвердженого рішенням вченої ради від 30 серпня 2011 року, протокол №1). У процесі викладання дисципліни застосовуються інноваційні педагогічні (проектна, інтерактивна, індивідуалізації та диференціації, проблемна тощо) та інформаційно-комунікаційні (мультимедійні, комп'ютерні, інтернет-технології та дистанційні курси) технології.

10. Методи контролю

Оцінювання виступу на практичному занятті, участі в обговоренні питань практикуму, розв'язування задач, виконання вправ, модульних контрольних заходів, поточного тестування, ІНДЗ, підсумкового тестового контролю, тощо.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
69–74	D	задовільно	
60–68	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Розподіл балів оцінювання успішності студентів з навчальної дисципліни

денна ф. н.

Поточне оцінювання і самостійна робота												Модуль 2 (ІНДЗ)	ПК	Сума (іспит)
Змістовий модуль I						Змістовий модуль II								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	МК	25	10	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10			

заочна ф. н.

Модуль 1			Модуль 2 (ІНДЗ)	ПК	Сума (іспит)
Змістовий модуль I					
T1	T2	МК	25	10	100
20	20	25			

13. Рекомендована література

Основна

1. Превентивна педагогіка : навч.-метод. посіб. для студ. спец. 012 Дошкільна освіта / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. О. М. Мельникова. Умань : Візаві, 2022. 250 с.
2. Оржеховська В. М. Превентивна педагогіка : навч. посіб. Черкаси : Вид. Чабаненко Ю., 2007. 284 с.

3. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / [наук. ред. та упор. О. Л. Кононко]. 3-тє вид., випр. К. : Світич, 2009. 430 с.
4. Дитина : програма виховання і навчання дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк, К. І. Волинець. 3-тє вид., доопр. і доп. К. : Вид-во Київського університету імені Бориса Грінченка, 2012. 492 с.
5. Доброскок І.І. Превентивна педагогіка. Навчальний посібник. [2-е вид., стереотипне]. Переяслав-Хмельницький : СКД, 2013. 184 с.
6. Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів : монографія. Суми : МакДен, 2011. 412 с.
7. Колесіна Т. Є. Особливості виховання дітей старшого дошкільного віку, схильних до негативних проявів у поведінці : автореф. дис. канд. пед. наук 1997. 157 с.
8. Кононко О. Соціально-емоційний розвиток особистості в дошкільному закладі : навч. посіб. для вищ. навч. закладів. К. : Освіта, 1998. 255 с.
9. Медведєв Т. П. Все починається в сім'ї. К. : Молодь, 1983. 104 с.
10. Оржеховська В. М. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх: [навч. посіб.]. Черкаси, 2008. 376 с.
11. Оржеховська В. М., Пилипенко О. І., Андрущак Л. І. Концепція освіти «рівний-рівному» щодо здорового способу життя серед молоді України. К., 2001. 21 с.
12. Оржеховська В. М., Федорченко Т. Є., Кириченко В. І., Ковганич Г. Г. Інформаційний буклет проекту «Науково-методичний супровід розбудови превентивного виховного простору». К. : Друкарня Мадрид. 2009. 14 с.
13. Оржеховська В. Про концепцію превентивного виховання дітей і молоді. Учитель. №1–3. 2000. С. 12–13.
14. Пихтіна Н. П. Профілактика негативних проявів у поведінці дітей. Тексти лекцій. Ніжин, 2012. 65 с.
15. Пихтіна Н. П. Профілактика та соціально-педагогічна робота з дітьми девіантної поведінки : навч.-метод. посіб. Ніжин, 2007. 240 с.
16. Северина Л. В. Особливості розвитку і виховання дитини у 6 років. Харків : Торсінг, 2003. 64 с.
17. Федорченко Т. Є. Профілактика девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища: соціально-педагогічний аспект : монографія. Черкаси : ПП Чабаненко Ю. А., 2011. 488 с.
18. Федорченко Т. Є. Рання профілактика девіантної поведінки молодших школярів : [навч.-метод. посіб.]. Запоріжжя : ПП «АА Тандем», 2008. 236 с.
19. Федорченко Т. Є. Рання профілактика негативних проявів у поведінці дітей : [навч.-метод. посіб.]. К. : Тов. «ХІК», 2003. 128 с.

Допоміжна

1. Безпалько О. В., Касьянова О. В. Особливості формування світоглядної позиції особистості в умовах дитячого об'єднання : монографія; наук. ред. Т. К. Окушко. Кіровоград : «Імекс-ЛТД». 260 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2-х кн. К., 2003.
3. Бех І.Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2018. 320 с.
4. Гільбух Ю.З. Розумово обдарована дитина: Психологія, діагностика, педагогіка. К., 1992.
5. Жорнова О. І. Підготовленість учителя до превентивного виховання школярів як складова частина професійної культури: *Зб. наук.-практ. ст. Превентивне виховання: проблеми насильства.* /Під. Заг. ред. В. М. Оржеховської. К., 2000. С. 77.
6. Зубко А. М. Проблема застосування ідей педагогіки ненасильства в педагогічній діяльності. *Превентивне виховання: проблема ненасильства. Зб. науково-практичних ст.* /За заг. ред. В. М. Оржеховської. Олді-плюс. 2000. С. 119–122.
7. Конвенція ООН про права дитини». Міжнародний документ від 20.11.1989 №995_021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 17.01.2022).

8. Корман О. Програма курсу «Школи батьківства». К., 2007. 245 с.
9. Кравченко О. П. Моральні принципи соціально-педагогічної діяльності. *Наукові записки. Серія – Психологія і педагогіка. Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет ім. Г. Сковороди*, 2012. С. 226.
10. Кулачківська С.Е., Ладивір С.О. Я – дошкільник: вікові та індивідуальні особливості психічного розвитку. К., 1996.
11. Оржеховська В. М. Проблеми ненасильства неповнолітніх як гостре соціальне явище: *Зб. наук.-практ. ст. Превентивне виховання: проблеми насильства* / Під заг. ред. В. М. Оржеховської. К., 2000. С. 3–7.
12. Пихтіна Н. П. Корекція негативної поведінки у дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку засобами соціально-педагогічних і реабілітаційних ігор. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2018. № 3. С. 133–139.
13. Пихтіна Н. П. Недисциплінованість у дошкільників: особливості вияву та чинники детермінації. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2020. № 4. С. 25–32.
14. Пихтіна Н. П. Сором'язливість у дошкільників: сутність, чинники виникнення та особливості вияву. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»*. 2021. № 3. С. 22–28
15. Приходько В. М. Підготовка майбутніх вчителів до превентивного виховання. *Педагогічний процес: теорія і практика. Збірник наукових праць. Випуск 1*. К.: ПП «ЕКМО», 2004. С. 80–88.
16. Сарапулова Є. Дитина вередує. Чому? *Дошкільне виховання*. 2001. № 2. С. 17–19.
17. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. К., 1978.
18. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. К., 1986.
19. Федорова М. А. Виховання культури поведінки у дітей 6–7-го років життя (в умовах навчально-виховного комплексу «школа – дитячий садок»): дис... на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. : 13.00.07 «Теорія і методика виховання» 2005. 237 с.
20. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. К. 2018. 56 с.

14. Інформаційні ресурси

1. www.nduv.gov.ua Бібліотека Вернадського
2. www.doshkolyata.com.ua/ Сайт для батьків
3. <http://www.experiment.lv/> Розвивальне навчання.
4. <http://autta.org.ua/> - Портал превентивної освіти
5. <http://multycourse.com.ua/ua/page/15/56> - основи здоров'язбережувальної компетентності